

Rozdział 2

Metodologia badań własnych

Treści związane z kulturą szkoły, zwłaszcza jej klimatem, atmosferą pojawiają się coraz częściej w opracowaniach wielu polskich i zagranicznych pedagogów, na ich konstatacje powołuję się w rozdziale trzecim i czwartym niniejszej monografii. Niestety brakuje prac naukowych, zarówno teoretycznych, jak i empirycznych, dotyczących zagadnienia kultury nauczycieli i uczniów (szczególnie kultury osobowej i osobistej) w gimnazjach. Tematyka kultury szkoły w rozumieniu jej jako układu stosunków interpersonalnych, czynników stanowiących jej kulturę organizacyjną stanowią kontekst dla pogłębionych badań wyznaczonych szczegółowymi pytaniami o ich korelacje i wzajemny wpływ. Konieczne jest zdobywanie nowej wiedzy o kulturze szkoły i jej uwarunkowaniach, przyjmując szerszą perspektywę rozumienia terminu *kultura szkoły*, o czym pisałam wcześniej. Dlatego w moich badaniach skupiam się na poznaniu kultury nauczyciela i kultury ucznia jako ważnych elementów budowania kultury szkoły,

2.1. Przedmiot i cel badań, problemy badawcze i hipotezy

Celem podjętych badań jest poznanie kultury nauczycieli i kultury uczniów gimnazjum oraz określenie ich związku z zachowaniami uczniów w szkole, co ujęłam w stwierdzeniu *implikacje wychowawcze*. Poniżej przedstawiam planowane do realizacji cele:

- Identyfikowanie kultur szkolnych w opinii badanych nauczycieli i uczniów
- Opis zachowania uczniów w szkole
- Ustalenie zależności między kulturą organizacyjną, stosunkami interpersonalnymi, kulturą nauczycieli i uczniów a zachowaniem uczniów w szkole

Powyższe cele stanowiły podstawę sformułowania problemów badawczych.

Problemem ogólnym, jaki postawiłam w swoich badaniach jest pytanie: *Czy istnieje i jaka jest korelacja między określonym wskaźnikiem kultury szkoły a zachowaniami uczniów gimnazjum?* Uszczegółowieniem problemu ogólnego są problemy szczegółowe:

- Czy i jaka zależność istnieje pomiędzy kulturą organizacyjną w szkole (klimat społeczny, styl kierowania) a zachowaniem uczniów wobec szkoły?
- Czy i jaka jest zależność między jakością stosunków interpersonalnych a zachowaniem gimnazjalistów w szkole?
- Czy i jaka jest zależność między kulturą osobistą nauczyciela a zachowaniem w szkole gimnazjalistów?

Jak wcześniej wspominałam, takie ujęcie rozumienia kultury szkoły przez pryzmat kultury nauczyciela i ucznia jest mało rozpoznane, dlatego też postawiłam w pracy tylko takie hipotezy, które odnoszą się do ogólnej kategorii kultury organizacyjnej szkoły. Przyjęłam więc, że:

- Kultura szkoły ma związek z zachowaniem się uczniów i generuje różne postawy od bierności i podporządkowania poprzez obojętność i dystansowanie się do zachowań agresywnych włącznie.

2.2. Metody, techniki i narzędzia badawcze

W celu uzyskania odpowiedzi na postawione pytania badawcze oraz weryfikację hipotezy roboczej przyjęłam model badania ilościowego (paradygmat pozytywistyczny), który uzupełniony został analizą tekstu wypowiedzi respondentów jako ujęcie kontekstowe dla prezentowanych badań ilościowych. W celu poznania opinii i poglądów nauczycieli, pracowników szkoły oraz uczniów zastosowałam metodę sondażu diagnostycznego, która pozwala na zdobycie „wiedzy o atrybutach strukturalnych i funkcjonalnych wybranej zbiorowości, jej opiniach i poglądach”⁷⁴. Mam świadomość co do możliwości zastosowania w badaniach strategii etnograficznych, ale mogą one być w przyszłości wykorzystane do ich pogłębienia. Z uwagi na temat badawczy zastosowano również

⁷⁴ Pilch T., *Podstawy badań pedagogicznych*, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa, 1998, s. 51.

elementy monografii pedagogicznej, co pozwoliło dokonać analizy wybranych czynników kultury organizacyjnej szkoły (geneza, struktura, dynamika rozwoju, relacje osobowe). Takie informacje pozwalają także na określenie warunków dla tworzenia zachowań kulturalnych uczniów i nauczycieli. W grupie technik badawczych znalazły się: obserwacja, wywiad, ankieta oraz analiza dokumentów (statut szkoły, dzienniki lekcyjne).

Poniżej zostaną omówione narzędzia badawcze zastosowane w badaniach własnych. Były to autorskie kwestionariusze, opracowane na potrzeby niniejszej pracy, z uwagi na brak narzędzi badawczych, które ujmują kompleksowo trzy ważne aspekty kultury szkoły. Narzędzia opracowane przez autorkę zostały sprawdzone i udoskonalone po przeprowadzeniu badań pilotażowych w jednej z klas siedleckiego gimnazjum. W grupie narzędzi badawczych znalazły się:

- *Kwestionariusz ankiety dla uczniów gimnazjów dotyczący kultury szkoły.* Zastosowany kwestionariusz służył do zebrania informacji na temat kultury szkoły w opinii uczniów gimnazjów. Pozwolił on zgromadzić dane, na podstawie których wnioskowano o stanie kultury szkoły w aspekcie organizacyjnym, w aspekcie stosunków interpersonalnych w szkole i przede wszystkim w aspekcie kultury osobistej nauczycieli i uczniów. Część pytań tego kwestionariusza służyło zgromadzeniu danych dotyczących wskaźników zmiennej zależnej związanej z zachowaniem ucznia w szkole.
- *Kwestionariusz ankiety dla nauczycieli gimnazjów dotyczący kultury szkoły.* Ten kwestionariusz został opracowany w celu zebrania materiału na temat kultury szkoły w opinii nauczycieli, ale przede wszystkim do zebrania opinii na temat kultury uczniów w badanych szkołach. Kwestionariusz zawierał pytania dotyczące klimatu panującego w szkole, relacji nauczycieli m.in.: z dyrektorem i uczniami. Szereg pytań dotyczy kultury osobistej nauczycieli i uczniów, uczestnictwa uczniów w wydarzeniach kulturalnych. Jedno z pytań dotyczy samego pojmowania przez nauczycieli kultury osobistej.
- *Kwestionariusz wywiadu z dyrektorem dotyczący kultury szkoły.* Za pomocą tego narzędzia zebrano materiał pozwalający na określenie istotnych czynników określających kulturę organizacyjną szkoły, wzajemne relacje dyrektora z nauczycielami i uczniami, a także określenie podstawowych trudności wychowawczych z uczniami badanej szkoły.
- *Kwestionariusz wywiadu z pedagogiem szkolnym dotyczący kultury szkoły.* Pozwolił on poznać opinię pedagoga na temat kultury w szkole, a także przedstawić główne problemy pojawiające się na gruncie wychowawczym

w odniesieniu do obu podmiotów edukacyjnych, którymi są nauczyciele i uczniowie.

- *Kwestionariusz ankiety dla nauczycieli-wychowawców do badania zachowania ucznia w szkole*. Kwestionariusz ten został przygotowany dla każdego wychowawcy badanej klasy, którego zadaniem była ocena zachowania wychowanka na podstawie odpowiedzi na szereg pytań zamkniętych.
- *Arkusze obserwacji dotyczący kultury szkoły*. Obserwacja była prowadzona i zapisywana w arkuszu kilka razy dziennie przez okres jednego miesiąca. Obserwacją objęto takie elementy kultury organizacyjnej badanych szkół jak np.: obrzędy i tradycje szkolne, różne rodzaje komunikowania się na przerwie i na lekcji (uczniów z innymi uczniami, uczniów z nauczycielami itp.), sposoby zachowania się uczniów na przerwach.
- *Arkusze ocen z zachowania uczniów gimnazjów*. Narzędzie to posłużyło do przeprowadzenia analizy dokumentów szkolnych dotyczących zachowania się uczniów w szkole (dziennik szkolny).

Metody statystyczne analizy wyników badań

Głównym celem analizy ilościowej było ustalenie związków zachodzących między określonymi zmiennymi. Z wykorzystaniem metod statystycznych zostały opisane związki oznaczające współwystępowanie lub współzmiennność badanych zjawisk (cech statystycznych). Interpretacja przyczynowa może być nadana dopiero po logicznym uzasadnieniu w oparciu o prawa rządzące nauką, z której pochodziły badane zjawiska (cechy statystyczne)⁷⁵.

Istnieje wiele miar umożliwiających określenie siły związku. Ich wybór zależy m.in. od rodzaju badanych zmiennych. W prezentowanej czytelnikowi monografii wyodrębnione zostały cechy niemierzalne i quasi-ilościowe. Wyodrębnione szeregi statystyczne opisujące badane cechy były bardzo długie, więc badania ograniczono do współczynnika zbieżności Czuprowa, który przyjmuje wartości z przedziału zamkniętego od 0 do 1⁷⁶, przy czym:

- Gdy jest równy zeru, oznacza brak związku korelacyjnego;
- Gdy jest równy jeden, to między cechami x i y występuje liniowy związek funkcyjny (najsilniejsza zależność);

⁷⁵ Hozer J. (red.), *Statystyka. Opis statystyczny*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 1994.

⁷⁶ Hozer J. (red.), op. cit., s. 254–255.

- Nie wskazuje kierunku zależności;
- Im T_{xy} bliższy 1, to związek jest silniejszy, im bliższy zero — słabszy;
- Jest symetryczny $T_{xy}=T_{yx}$, czyli jest miarą siły związku cech x i y oraz y i x ;
- Stosowany jest, gdy dane wyrażone są w postaci tablicy korelacyjnej.

W celu sprawdzenia istotności wyodrębnionych zależności, należy przeprowadzić odpowiednie testy statystyczne, we wnioskowaniu statystycznym zastosowano nieparametryczny test niezależności.

W przypadkach, gdy badano związek między dwiema zmiennymi mierzonymi na skali nominalnej posłużono się testem chi-kwadrat. Test ten stosowano również do badania związku pomiędzy zmiennymi, z których jedna mierzona była na skali nominalnej, a druga na skali porządkowej lub ilorazowej.

W opracowaniu materiału badawczego wykorzystano również skalę stenową, składającą się z 10 jednostek (stenów). Cechują ją następujące parametry: średnia = 5,5, odchylenie standardowe = 2,0. Jedna jednostka (sten) równa się 0,5 odchylenia standardowego. Wyniki z przedziału 1–4 sten uważa się za niskie, 5–6 sten jako przeciętne, a wyniki z przedziału 7–10 sten jako wysokie⁷⁷. Zastosowano również graficzną prezentację danych obrazującą tendencję w zakresie różnic i zależności.

Przeprowadzona analiza statystyczna zebranego materiału pozwoliła odpowiedzieć na postawione na początku pracy pytania badawcze i wykazać, które z obszarów wymagać będą dalszych badań w danym obszarze naukowym.

2.3. Teren i organizacja badań

Wybór terenu badań był podporządkowany założeniom teoretycznym i metodycznym niniejszej publikacji, jak również możliwościom technicznym i finansowym. Badaniami objęto uczniów w trudnym dla nich okresie, wieku dorastania tzw. „burzy i naporu”, kiedy dosyć mocno prezentują oni swe afektywne postawy i zachowania w szkole.

⁷⁷ Brzeziński J., *Elementy metodologii badań psychologicznych*, PWN, Warszawa 1984, s. 175.

Z uwagi na dosyć wysokie koszty przeprowadzenia badań we wszystkich siedleckich gimnazjach, zrezygnowano z losowego wyboru szkół i zastosowano dobór celowy. Badania przeprowadzono w gimnazjach wskazanych przez Kuratorium Oświaty w Siedlcach. Do badań porównawczych wytypowano trzy gimnazja w mieście Siedlce oraz dwa gimnazja z powiatu siedleckiego. Terenem badań było pięć gimnazjów, których numery zostały zaszyfrowane na prośbę ich dyrektorów. Grupę badawczą stanowili uczniowie wszystkich poziomów (klasy I-III) w łącznej liczbie 336 uczniów. Grupę badawczą stanowili też nauczyciele, dyrektorzy i pedagodzy szkolni z gimnazjów objętych badaniem.

Przy wypełnianiu kwestionariusza ankiety dla nauczycieli dotyczącego kultury szkoły, próba zamierzona obejmowała wszystkich nauczycieli pracujących w wytypowanych gimnazjach. Niestety, nie wszyscy nauczyciele wywiązali się z deklaracji wzięcia udziału w badaniach. Tak więc badania zrealizowano na próbie liczącej 84 osoby.

Praca badawcza przebiegała w dwóch następujących po sobie etapach. W fazie przygotowawczej zapoznano się z podstawową literaturą przedmiotu ujmującą problematykę badań, zarówno od strony teoretycznej, jak i praktycznej, a także z literaturą z zakresu metodologii badań pedagogicznych oraz analizy i wnioskowania statystycznego.

Na tym etapie przeprowadzono badania pilotażowe w jednym z siedleckich gimnazjów w grupie 30 uczniów i 15 nauczycieli. Zebrany materiał badawczy pozwolił na weryfikację wstępnych założeń koncepcyjnych, sprawdzenie poprawności postawionych problemów, oraz na skontrolowanie przydatności narzędzi badawczych.

Zebrany materiał empiryczny został poddany szczegółowej analizie ilościowej i opisowej. W ten sposób udało się zdobyć materiał odzwierciedlający stan kultury szkoły, a tym samym kulturę nauczycieli i kulturę uczniów oraz jej implikacje wychowawcze. W badaniu nad kulturą szkoły istotne wydają się opinie wszystkich podmiotów edukacyjnych, ponieważ zapewniły one badaczowi różnorodne i komplementarne wyniki.

Monografia badanych gimnazjów

1. Publiczne Gimnazjum 1 powołane do życia 1 września 1999 r. Misją tej szkoły jest kreowanie sylwetki absolwentów o wszechstronnie wykształconej osobowości i umiejętnościach takich, które zapewnią mu odpowiednie miejsce w otaczającej rzeczywistości społecznej i gospodarczej. Wyjątko-

- wym dniem w historii szkoły było nadanie jej imienia (23 maja 2003 r.). Dla społeczności szkolnej posiadanie tak znakomitego patrona jest powodem do dumy, czego świadectwem są wystawy prezentujące bogaty życiorys Ignacego Jana Paderewskiego oraz liczne konkursy organizowane przez szkołę i inne instytucje. Każdego roku organizowane są Dni Patrona, na które składa się szereg różnorodnych imprez. Obecnie do szkoły uczęszcza 409 uczniów (wśród nich 132 z klas pierwszych). Kadra pedagogiczna liczy około 40 nauczycieli. Funkcję dyrektora całego Zespołu szkół sprawuje kobieta. Szkoła składa się z sześciu segmentów (2 sportowe, 3 dydaktyczno-wychowawcze i kulturalno-żywnieniowy). Do realizacji celów statutowych Gimnazjum zapewnia możliwość korzystania z: pomieszczeń do nauki z niezbędnym wyposażeniem (19 sal dydaktycznych), dwóch pracowni komputerowych, biblioteki, świetlicy szkolnej, stołówki, sklepiku szkolnego, sal gimnastycznych, gabinetu profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej, gabinetu psychologa i pedagoga, boiska szkolnego z zespołem urządzeń sportowych i rekreacyjnych (boisko do gry w piłkę nożną, koszykówkę, piłkę siatkową, bieżnia), szkoła posiada również szatnię i pomieszczenia administracyjno-gospodarcze. Korytarze zdobią prace wykonane przez uczniów oraz puchary i dyplomy za osiągnięcia szkoły. Teren Gimnazjum jest ogrodzony i monitorowany. Regularnie prowadzona jest kronika szkolna, Gimnazjum ma swój hymn szkolny. Od początku istnienia szkoła wypracowuje sobie własną tradycję poprzez kultywowane zwyczaje i rytuały jak np.: „otrząsiny” pierwszoklasistów, spotkania oplatkowe i wielkanocne, turnieje szkolne, inauguracja roku szkolnego. W Gimnazjum działa wiele kół zainteresowań, językowe, matematyczne, plastyczne, dziennikarskie, teatralne, informatyczne. Szkoła współpracuje ze słowacką szkołą w Sabinowie. Młodzież w ramach wymiany ma możliwość poznawania kultury zaprzyjaźnionego regionu i nawiązania nowych znajomości.
2. Publiczne Gimnazjum 2 mieści się w zabytkowym budynku obok parku miejskiego. Szkoła istnieje od 1999 roku, imię i budynek przejęła po Szkole Podstawowej nr 1. Całość budynku została zbudowana na planie podkowy. Budynek szkoły został wyremontowany i odnowiony. Główny, piętrowy budynek szkoły powstał na początku XX wieku. Znajduje się w nim 13 sal lekcyjnych, pracownia informatyczna, sekretariat, pokój nauczycielski, gabinety: dyrektora, pedagoga szkolnego oraz pielęgniarki. W tej części jest również stołówka, kuchnia i księgowość. Każde dziecko ma możliwość spożycia darmowego posiłku (zupa) w stołówce szkolnej. Na wydzielonej

niewielkiej części korytarza mieści się sklepik szkolny. W latach 60. XX wieku dobudowano parterowy pawilon przylegający do budynku głównego, w którym znajdują się: biblioteka szkolna, czytelnia, szatnie i pomieszczenia administracyjne. W 1994 roku dobudowano dwie sale gimnastyczne, w tej części budynku są również 4 dodatkowe sale lekcyjne. Wnętrze szkoły budzi pozytywne wrażenie, na korytarzach panuje porządek i względna czystość, korytarz i holl wyłożone są antypoślizgową wykładziną. Korytarze schody prowadzące na piętro są wąskie, co powoduje zagrożenie bezpieczeństwa fizycznego uczniów. Duży problem dla Gimnazjum stanowi bliskie położenie parku miejskiego, oddzielonego od szkoły ruchliwą ulicą, w którym uczniowie chcą spędzać przerwy śródlekcyjne, pozostając bez kontroli nauczycieli. Nauczyciele na każdej przerwie pełnią dyżury na korytarzach szkolnych, na boisku i w stołówce. Do gimnazjum rok rocznie uczęszcza około 700 uczniów, co w zestawieniu z powierzchnią budynku i niewielką liczbą sal lekcyjnych powoduje stosunkowo dużą zmianowość. Zajęcia kończą się po godzinie 17:00. Od niedawna szkoła ma nadany sztandar (7 czerwiec 2007), który jest odzwierciedleniem flagi i godła Polski. Sztandar ten uczestniczy we wszystkich ważnych uroczystościach szkolnych i państwowych. Gimnazjum ma również swój hymn, którego tytuł brzmi: „Nasze miejsce na ziemi”. Nieodłącznym, choć nie najważniejszym elementem tradycji szkoły jest Święto Patrona, obchodzone podczas trwania uroczystego apelu. Misją szkoły jest sprzyjanie aktywnemu rozwojowi ucznia. Służą temu liczne koła zainteresowań, między innymi: plastyczne, taneczne, teatralne, informatyczne, językowe i sportowe. Uczniowie tego Gimnazjum wydali dwa tomiki poetyckie: „Od kamyka do bólu” i „Tęczowy pryzmat”, oraz zbiór scenariuszy „Wariacje gimnazjalistów Jedyńki”. Jest wydawana też gazetka szkolna „Po omacku”, która jest trzykrotnym laureatem konkursu Redaktor Uczeń, organizowanego przez Tygodnik Siedlecki. Młodzi dziennikarze doskonalą swoje umiejętności, wydając obecnie gazetę „Galaktyka”. Szkoła szczerzy się prężnym, dobrze funkcjonującym Klubem Europejskim „Euromater”, Wolontariatem Młodych, Samorządem Uczniowskim, oraz Uczniowskim Klubem Sportowym „Jedyńka”. Młodzież tego Gimnazjum osiąga wiele sukcesów w konkursach przedmiotowych (laureat III Ogólnopolskiego Konkursu Języka Niemieckiego), plastycznych, a także artystycznych (IV miejsce dla chóru szkolnego w przeglądzie chórów szkolnych na Mazowszu, II miejsce na Festiwalu Dzieci i Młodzieży „Roztańczone Mazowsze” dla zespołu szkolnego „Silenie”, projekt jednej z uczennic wybrano na logo ogólnopolskiej

kampanii „Bezpieczne dzieci na polskich drogach”, prace uczniów niniejszego Gimnazjum zostały opublikowane w albumie podarowanym papieżowi Janowi Pawłowi II) i sportowych (II miejsce w Mazowieckich Igrzyskach Młodzieży Szkolnej). Uczniowie szkoły wystawiają swoje prace w Muzeum Regionalnym, jak również na wystawach krajowych i zagranicznych. Kadre pedagogiczną stanowi w szkole pięćdziesięciu jeden nauczycieli.

3. Publiczne Gimnazjum 3 w Siedlcach powstało dzięki staraniom rodziców i grona pedagogicznego szóstego października 2001 roku. W 2005 roku nadano szkole imię ks. Stanisława Brzózki, a w 2006 roku szkoła otrzymała sztandar. W Gimnazjum znajduje się również XIX wieczna szabla, która jest niemal identyczna z tą, której używał patron szkoły (oryginał znajduje się w muzeum Ojców Paulinów na Jasnej górze) i stanowi dla społeczności szkolnej niemalże relikwię. Szkoła jest zbudowana na planie kwadratu. Gmach szkolny to dwupiętrowy budynek, z dużą ilością okien, które zapewniają dostateczną ilość światła. Budynek szkoły jest wyremontowany i przystosowany dla uczniów niepełnosprawnych (podjazdy dla wózków inwalidzkich), korytarze szkolne są szerokie, co pozwala uczniom na dużą swobodę w poruszaniu się w szkole, również klasy szkolne są przestronne, ponadto uczniowie mają zapewnione wszelkie pomoce dydaktyczne. O czystość w szkole i czystość otoczenia dbają wszyscy, a szczególnie uczniowie, którzy są zaangażowani w tworzenie dobrego wizerunku szkoły. Wyznaczeni uczniowie pełnią dyżury przed wejściem do szkoły razem z woźnymi, co w dużej mierze zapobiega pojawianiu się w szkole osób obcych, jak również sprawia, że uczniowie traktują szkołę jako „własne środowisko”, środowisko przyjazne im. Gimnazjum to cieszy się bardzo dobrą opinią w środowisku siedleckim. Kadre pedagogiczną stanowi zespół głównie młodych nauczycieli, stwarzających atmosferę życzliwości i przyjaźni. W szkole funkcjonuje wiele kół zainteresowań, takich jak: polonistyczne, matematyczne, informatyczne, taneczne, wolontariatu, szkolny klub sportowy, techniczne. W Gimnazjum tym odbywa się szereg cyklicznych uroczystości kulturalno- oświatowych, jak chociażby: Turniej szachowy, Festiwal Cheerleaders, Akcja „Orange dla Ziemi” – czyli sprzątanie Świata. W 2006 roku odbyła się z inicjatywy uczniów akcja charytatywna „Pomoc dla Ani”, gdzie uczniowie w różny aktywny i kreatywny sposób zdobywali fundusze na leczenie dziewczyny. Uczniowie tego prestiżowego Gimnazjum są to często laureaci Ogólnopolskich i Międzynarodowych konkursów przedmiotowych. Każdego roku uroczystości są obchodzone w szkole

Dni Patrona, Otrzęsiny pierwszoklasistów, Ślubowanie pierwszoklasistów. W tradycję gimnazjum wpisały się imprezy okolicznościowe związane z: Dniem Nauczyciela, Mikołajkami, Jasełka, Uroczyste rozpoczęcie roku szkolnego i zakończenie roku szkolnego, z aktywnym udziałem uczniów Gimnazjum. W 2006 roku w Muzeum Regionalnym w Siedlcach odbyło się widowisko poetyckie z udziałem młodzieży tegoż gimnazjum, poświęcone rocznicy odzyskania przez Polskę w 1918 roku niepodległości. Uczniom i pracownikom szkoły im. ks. Stanisława Brzózki przyświeca mocno osadzone w historii tej szkoły hasło: „Dla Ciebie Polsko i dla Twojej chwały”. Szkoła w swojej wizji rozwoju prezentuje następujące postulaty:

- Szkoła zaspokaja potrzeby uczniów, nauczycieli i rodziców;
- Absolwenci szkoły w większości kontynuują naukę w szkołach średnich (licea ogólnokształcące);
- Wysoki standard szkoły powoduje, że jest ona pozytywnie postrzegana przez środowisko społeczne w Siedlcach i innych ośrodkach.

4. Publiczne Gimnazjum 4, budynek szkoły jest ogrodzony, teren szkoły czysty i zadbane. Gimnazjum wchodzi w skład Zespołu Oświatowego. Na dwóch kondygnacjach budynku usytuowane są sale lekcyjne, świetlica, stołówka oraz biblioteka. Duży problem stanowi brak sali gimnastycznej i niestety uczniowie są zmuszeni do ćwiczenia na korytarzach, które są wąskie i nie spełniają w żaden sposób funkcji pomieszczenia sportowego. W cieplejszych miesiącach zajęcia wychowania fizycznego odbywają się na boisku, które wymaga remontu. Rozwiązanie problemu obiektu sportowego dla szkoły jest priorytetem zarówno dla Dyrektora, jak i społeczności lokalnej. Pośród wielu uroczystości i świąt obchodzonych w Gimnazjum najważniejszy jest dzień patrona szkoły Jana Pawła II. Ponadto w szkole bardzo uroczysto obchodzony jest dzień rozpoczęcia i zakończenia roku szkolnego, pierwszy dzień wiosny, „otrzęsiny” uczniów klas pierwszych. W Boże Narodzenie organizowana jest wspólna wigilia dla uczniów, rodziców, nauczycieli i innych pracowników szkoły. Gimnazjum to jest zaprzyjaźnione z Gimnazjum w Iganiach. Obok przedmiotów obowiązkowych uczniowie mogą rozwijać swoje zainteresowania i uzdolnienia poprzez uczestniczenie w zajęciach pozalekcyjnych takich jak: koło polonistyczne, koło plastyczne, koło teatralne, koło muzyczne. Uczniowie zrzeszeni w tych kołach biorą udział w wielu konkursach. Klimat panujący w szkole można określić jako życzliwy, przyjazny, otwartości, spokoju, pokory i chęci niesienia pomocy.

Nad tym, aby w szkole panowała taka przyjazna atmosfera czuwa Pani Dyrektor, która dała się poznać jako osoba otwarta, chętna do współpracy, przedsiębiorcza. Stwierdziła ona, że: *W naszej szkole nie sztandar, czy stanowisko, są ważne, ale my sami i nasze zachowanie, godne i uczciwe, ponieważ to ono jest świadectwem, że zasługujemy na takiego patrona szkoły.* Podczas obserwacji szkoły zauważono, że relacje nauczycieli pomiędzy sobą są bardzo życzliwe, przyjacielskie. Pokój Dyrektora jest zawsze otwarty dla wszystkich, zarówno nauczycieli, jak i uczniów, którzy mają potrzebę spotkania, porozmawiania, czy nawet pomilczenia w towarzystwie Pani Dyrektor. W szkole nie ma niestety na stałe zatrudnionego pedagoga szkolnego. Pracuje on na godzinach zleconych dojeżdżając dwa razy w tygodniu z Siedlec. W Gimnazjum pracuje obecnie 16 nauczycieli.

5. Publiczne Gimnazjum 5, jako szkoła posiada piękną i trudną historię, początek szkoły sięga 1905 roku. W 1993 roku staraniem dyrektora udało się wybudować nowy budynek szkolny na starych fundamentach świetlicy przyszkolnej. Są w nim: biblioteka, sala komputerowa, dwie klasy oddziału przedszkolnego i duża sala gimnastyczna. Budynek główny szkoły został zmodernizowany. Ważnym miejscem w szkole jest Izba Tradycji Szkoły i Galerii Rzeźby Witolda Lorentowicza. W Izbie znajdują się zdjęcia, świadectwa i inne dokumenty z historii szkoły, a także szable i kula armatnia z czasów bitwy pod Iganiami. W Izbie przechowywane są medale okolicznościowe ofiarowane szkole, kroniki klas i kronika szkoły. Gimnazjum w Iganiach jest częścią Zespołu Szkół, w której mieści się trzynaście sal lekcyjnych, dodatkowa mała sala gimnastyczna, stołówka szkolna, gdzie realizowany jest projekt darmowy posiłek w szkole dla uczniów ubogich.. Na zewnątrz szkoły znajdują się dwa boiska szkolne, jedno z nich w okresie zimowym służy jako lodowisko szkolne. Od 1973 roku szkoła posiada własny hymn, który nawiązuje w swej treści do patrona szkoły. Misję szkoły stanowi hasło: „Szkoła miejscem samorealizacji i aktywności uczniów”. W prezentowanym gimnazjum odbywa się szereg imprez kulturalnych, takich jak: występy gościnne różnych zespołów, prezentacje filmów na sali gimnastycznej, dzień sportu, programy artystyczne przygotowywane przez młodzież z okazji pierwszego dnia wiosny (różne projekty edukacyjne w obrębie jakiegoś problemu), festyn rodzinny z różnego rodzaju atrakcjami typu jazda konna, recytacja ulubionej poezji, śpiew, bal ostatniego rocznika. Bardzo uroczyście obchodzony jest dzień patrona szkoły, który zbiega się w czasie z obchodami rocznicy Bitwy pod Iganiami. W tym dniu do

szkoły zapraszane są zaprzyjaźnione placówki, jak np. Zespół Szkół ze Stoku Lackiego i inne, aby wspólnie pełnić wartość przy pomniku, oraz uczestniczyć w przedstawieniu symulacji bitwy. Uczniowie angażują się w życie szkoły prowadząc gazetkę szkolną, stronę internetową, organizując różne konkursy (konkurs na najbardziej uśmiechniętego nauczyciela w szkole) itp. W gimnazjum pracuje obecnie ok. 20 nauczycieli, pedagog szkolny i pielęgniarka. Nauczyciele poza prowadzeniem zajęć ujętych w tygodniowym planie, prowadzą także szereg kół zainteresowań.

2.4. Charakterystyka próby badawczej

Próbę badawczą stanowili uczniowie, nauczyciele, dyrektorzy oraz pedagodzy szkolni z trzech gimnazjów publicznych w Siedlcach i dwóch gimnazjów publicznych w powiecie siedleckim. Łącznie przebadano uczniów pięciu klas pierwszych, pięciu klas drugich oraz pięciu klas trzecich.

Liczbę badanych uczniów z uwzględnieniem podziału na poszczególne gimnazja przedstawia tabela 1.

Badaniu poddano taką samą liczbę dziewcząt i chłopców, co nie było zamierzeniem autorki, jest to zdarzenie zupełnie przypadkowe. Z powyższych tabeli można wywnioskować, że najliczniejsze były klasy uczniów w GV.

Tabela 1. Rozkłady liczbowe badanych uczniów w poszczególnych gimnazjach (kod placówki znany tylko autorowi monografii)

Lp.	Kod szkoły	Liczba badanych uczniów
1.	G I	70
2.	G II	47
3.	G III	55
4.	G IV	77
5.	G V	87
	razem	336

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 2. Rozkłady procentowe objętych badaniami uczniów z podziałem na płeć

Wyszczególnienie	chłopcy	dziewczęta	razem
Liczebność badanych	168	168	336
Dane w %	50,0	50,0	100,0

Źródło: opracowanie własne.

Badaniu poddano 84 nauczycieli, liczbę badanych nauczycieli z podziałem na poszczególne gimnazja przedstawia tabela 3:

Tabela 3. Rozkłady liczbowe badanych nauczycieli w poszczególnych gimnazjach

Lp.	Kod szkoły	Liczba badanych nauczycieli
1.	G I	23
2.	G II	15
3.	G III	13
4.	G IV	27
5.	G V	6
	razem	84

Źródło: opracowanie własne.

Łącznie przebadano 77 (91,6%) kobiet i 7 (8,3%) mężczyzn.

Uczniowie odpowiedzieli na 37 pytań kwestionariusza ankiety na temat kultury szkoły, a nauczyciele na 34 pytania zawarte w podobnym kwestionariuszu. Obydwa kwestionariusze zawierały zarówno pytania zamknięte, jak i pytania otwarte. Przeprowadzono również wywiady ze wszystkimi dyrektorami i pedagogami w badanych gimnazjach.

Przy prowadzeniu badań posłużono się również analizą dokumentu szkolnego, którą stanowił dziennik szkolny. Dzięki arkuszowi ocen z zachowania ucznia zebrano dane dotyczące ocen z zachowania uczniów biorących udział w badaniu, które uzyskali po pierwszym semestrze nauki w szkole na poziomie swojej klasy.

W badaniu wykorzystano również opinie wszystkich wychowawców uczniów z klas objętych sondażem, na temat zachowania się uczniów. Opinie te wychowawcy klas wyrażali odpowiadając na pytania ankietowe. Pytania ankiety były pytaniami głównie zamkniętymi. W analizie przedstawiono wyniki w stenach, aby określić poziom zachowania ucznia.